

[Socialministeren.]

Med disse ord vil jeg gerne anbefale det foreliggende lovforslag til det høje tings hurtige og velvillige behandling.

Justitsministeren (Hans Hækkerup): Jeg tillader mig herved for det høje ting at fremsætte forslag til lov om ændring af lov nr. 118 af 13. april 1938 om sindssyge personers hospitalsophold.

Ved grundlovens § 71, stk. 6, er det bestemt, at der skal tilvejebringes lovregler om adgang til domstolsprøvelse af lovligheden af frihedsberøvelse, der ikke er besluttet af en dømmende myndighed, og som ikke har hjemmel i lovgivningen om udlændinge. Det foreliggende lovforslag har til formål at opfylde denne forskrift, forsåvidt angår frihedsberøvelse i henhold til loven om sindssyge personers hospitalsophold. Efter de gældende regler træffes den endelige afgørelse af spørgsmålet om sindssyge personers tilbageholdelse af justitsministeren eller — forsåvidt der er tale om et såkaldt farlighedsdekret — af vedkommende overøvrighed. Efter det foreliggende forslag kan justitsministerens og overøvrighedens afgørelser om nægtelse af udskrivning begæres indbragt for domstolene. Det er således ikke den behandlende læges, men justitsministeriets afgørelse om nægtelse af udskrivning, der indbringes for retten. Denne ordning må anses for hensigtsmæssig, fordi man kan påregne, at mange patienter vil af finde sig med justitsministerens afgørelse uden at begære spørgsmålet indbragt for retten, hvilket anses for ønskeligt af hensyn til de sindssyges behandling og sindssygeværnets arbejdsforhold.

Om de nærmere regler vedrørende sagerne indbringelse for retten kan jeg iøvrigt henvise til de bemærkninger, der ledsager lovforslaget, samt til forslaget om ændringer i retsplejeloven. Jeg anbefaler forslaget til en velvillig behandling i det høje ting.

Jeg har dernæst den ære for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om ændringer i lov om rettens pleje m. v. (I anledning af grundloven af 5. juni 1953).

Som følge af reglen i den nye grundlovs § 71, stk. 6, om domstolsprøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse er det nødvendigt i retsplejeloven at optage regler om behandling af disse sager ved domstolene.

De foreslåede regler, der er udarbejdet efter forhandling med indenrigsministeriet og socialministeriet, omfatter prøvelse af enhver administrativt bestemt frihedsberøvelse, hvis lovlighed efter grundloven skal kunne prøves af en dømmende myndighed. Ifølge forslaget skal sagerne behandles efter den borgerlige retsplejes regler, dog at der foreslås nogle særlige bestemmelser, navnlig for at gøre domstolsprøvelsen hurtig og let, og for at den skal kunne påkaldes af den frihedsberøvede, uden at hans økonomiske forhold skal kunne være til hinder herfor. Forslaget går derfor blandt andet ud på, at sagerne på den frihedsberøvedes begæring skal indbringes for retten ved myndighedernes foranstaltning, og at der af retten normalt skal beskikkes den frihedsberøvede en sagfører, samt at sagens omkostninger kan afholdes efter reglerne om fri proces.

Under hensyn til det offentlige interesse i, at sagerne oplyses fuldt ud, foreslås det, at retten skal drage omsorg for sagerne oplysning, herunder kunne indhente udtalelser fra sagkyndige.

Endvidere foreslås som følge af reglen i grundlovens § 61, sidste punktum, hvorefter særdomstole med dømmende myndighed ikke kan nedsættes, bestemmelsen i retsplejelovens § 21 om ekstraordinære retter ændret, således at den kommer i overensstemmelse med den nævnte grundlovsbestemmelse. Af samme grund foreslås bestemmelserne i retsplejelovens § 667, stk. 2, om beskikkelse af ekstraordinære skiftekommissarier samt — efter aftale med ministeriet for handel, industri og søfart — skadesforsikringslovens § 55 om nedsættelse af kommissarier til behandling af forsikringsselskabers konkursboer ophævet.

Endelig foreslås bestemmelsen i retsplejelovens § 966 ændret således, at sager om opløsning af politiske foreninger i overensstemmelse med den nye grundlovs § 78, stk. 4, uden særlig tilladelse kan indbringes for Højesteret.

I forbindelse med det nævnte lovforslag tillader jeg mig endvidere for det høje folketing at fremsætte forslag til lov om ændring i lov om retsafgifter i domssager m. m., hvorefter sager om prøvelse af administrativt bestemt frihedsberøvelse skal være afgiftsfrie.

[Justitsministeren.]

Efter forhandling med indenrigsministeriet og socialministeriet fremsættes der særskilte forslag til ændring i de enkelte love, der indeholder bestemmelser om administrativt bestemt frihedsberøvelse.

Idet jeg iøvrigt tillader mig at henvise til de bemærkninger, der ledsager lovforslagene om ændring i retsplejeloven og retsavgiftsloven, skal jeg anbefale disse forslag til det høje tings velvillige behandling.

Jeg har herefter den ære for det høje folketing at fremsætte *forslag til lov om familiefideikommissers overgang til fri ejendom*.

De ærede medlemmer vil af bemærkningerne til lovforslaget se, at man her har trukket linien tilbage til grundloven af 5. juni 1849 med dens forbud mod oprettelse af len, stamhuse og fideikommissgodser og dens løfte om, at det ved lov skulle ordnes, hvorledes de bestående godser af denne art skulle overgå til fri ejendom.

Der gik lang tid, før dette løfte blev indfriet ved lensafsløningsloven af 4. oktober 1919. Om denne lov gik bølgerne højt i den offentlige debat, og som det er nævnt i motiverne til det lovforslag, der her fremsættes, blev lovens grundlovs-mæssighed prøvet og anerkendt af Højesteret.

Der er mange grunde til at tro, at det foreliggende lovforslag ikke vil sætte sindene i bevægelse på tilsvarende måde. En af dem er den, at dette lovforslag, set fra et samfundsøkonomisk synspunkt, er af ganske underordnet betydning. Denne lov drejer sig om kapitaler, der næppe vil andrage meget over 35 mill. kr.; lensafsløningsloven drejede sig om de fleste af landets store godser.

Som de ærede medlemmer vil se af motiverne, omfattede lensafsløningsloven også nogle pengefideikommiss, nemlig de pengekapitaler, der var trådt i stedet for majoratsgodser, der tidligere var solgt. De almindelige pengefideikommiss var imidlertid ikke med i loven af 1919; de faldt jo også udenfor løftebestemmelsen i grundloven.

Man var dog allerede i 1919 opmærksom på pengefideikommisserne også på rigsdagen. Den daværende justitsminister, Zahle, gav således udtryk for, at han i grunden fandt det fideikommissariske bånd på penge-

kapitalerne i endnu højere grad umoralisk end det tilsvarende bånd på jordegodserne.

Der har da også i årene siden 1919 gentagne gange været rejst spørgsmål om ophævelse af pengefideikommisserne, og indenfor fideikommissbesiddernes egne rækker har man med stadig voksende styrke ønsket mulighed for en afløsning.

Ved den nye grundlov af 5. juni 1953 blev spørgsmålet påny aktuelt. § 84 indfører nemlig forbud også mod oprettelse af nye familiefideikommiss, d. v. s. de rene pengefideikommiss. Derimod er der ikke i grundloven — som der var i grundlovsforslaget af 1939 — en løftebestemmelse om ophævelse af de bestående fideikommiss, antagelig på grund af spørgsmålets ret ringe samfundsmæssige betydning.

Som jeg sagde før, er der ikke de samme samfundsøkonomiske interesser bag dette lovforslag, som der var bag lensafsløningsloven. Det var imidlertid ikke udelukkende økonomiske interesser, der lå bag lensafsløningslovens principper. Det bærende i arve-reglerne for de afløste majorater var det samme, der er det typiske for pengefideikommisserne: det er en enkelt person i slægten, der arver hele besiddelsen. Den daværende justitsminister, Zahle, kom under debatten i rigsdagen i 1919 med de bekendte ord — jeg beder her om tilladelse til et kort citat — om majorats- og fideikommissarvingen, der

„som en gøgeunge skubber alle sine søskende nøgne ud af reden“.

At denne gøgeunge i fideikommisserne som regel er af hankøn, gør jo ikke sagen bedre; det har Dansk Kvindesamfund, som man vil se af motiverne, også med rette haft øje for.

Med det, jeg lige har sagt, har jeg allerede berørt de hensyn, der har ligget bag den nye grundlovs forbud mod oprettelse af nye familiefideikommiss og dette lovforslags afløsning af de tidligere oprettede, og jeg har samtidig strejft det vigtige og vanskelige spørgsmål om lovens område.

Det, der er typisk for familiefideikommisset, er, at det er en formue, der ikke falder i arv efter de almindelige regler. Den er belagt med det, man kalder et fideikommissarisk bånd. Det tilkendegiver noget i retning af, at formuen er betroet den pågældende; han må ikke selv bruge den; den